

Kollegial granskning 2013

Karlskoga och Degerfors kommuner

med fokus på

Barns trygga uppväxtvillkor

Genomförare:
Partnerskapet för barns rättigheter i praktiken.

Granskare:
Siv Andersson, Angereds
stadsdelsförvaltning, Göteborgs stad
Karin Jeppsson, Trelleborgs kommun

Sekreterare:
Hannah Lidström, Västerås Stad

Kommunrepresentant:
Cecilia Ljung, Folkhälsoförvaltningen

Innehåll

Kollegial granskning 2013	1
med fokus på	1
Genomförare:	1
Partnerskapet för barns rättigheter i praktiken.	1
Granskare:	1
Siv Andersson, Angereds stadsdelsförvaltning, Göteborgs stad.....	1
Karin Jeppsson, Trelleborgs kommun.....	1
Sammanfattning samt granskningsgruppens reflektioner	4
1. Styrprocesser	4
2. Inflytande och delaktighet	5
3. Framtid	5
Granskarnas reflektioner	6
Styrkor	6
Utvecklingsområden.....	6
Slutsats	6
Inledning.....	6
1. Styrprocesser	7
1.1 Hur säkerställer ni genom kommunens styrdokument att barn har trygga uppväxtvillkor i din kommundel?.....	7
1.2 Hur säkrar ni att det blir en röd tråd genom hela organisationen?	9
1.3 Hur säkras att kommunens barnkonventionsarbete och/eller resonemang håller över tid?	10
1.4 Hur prioriteras barns trygga uppväxtvillkor under kommunalekonomiskt pressade förhållanden?	12
1.5 Hur följs barns trygga uppväxtvillkor upp?	14
1.6 Sammanfattning styrprocesser	15
2. Inflytande och delaktighet	15
2.1 Vilka frågor berör barn/unga i perspektivet trygga uppväxtvillkor utifrån din nämnd/verksamhet?.....	15
2.2 På vilka sätt får barn och unga möjlighet och förutsättningar att vara delaktiga i ditt område?	17
2.3 Vilken betydelse tillmäts barnens åsikter?	18
2.4 Hur hittar ni barn/unga för samtal?	19
2.5 Hur får barn och unga återkoppling när de deltagit i dialog, samtal, enkäter etc?.....	21

2.6 Sammanfattning Inflytande och delaktighet	22
3. Framtid	22
3.1 Reflektioner utifrån avsiktsförklaringarna	22
3.2 Sammanfattning Framtid.....	25

Sammanfattning samt granskningsgruppens reflektioner

Karlskoga och Degerfors kommuner är två av tio kommuner i Partnerskapet för barns rättigheter i praktiken. Partnerskapet har under 2013 genomfört en tredje kollegial granskning av kommunernas arbete. Temat för årets granskning är barns trygga uppväxtvillkor. I denna rapport har granskarna reflekterat över arbetet i Karlskoga och Degerfors, samt delat med sig av utvecklingsförslag.

Frågor har ställts utifrån tre områden till tre olika grupper, förtroendevalda/politiker, programdirektörer/chefer samt till verksamhetsnära personal.

- Styrprocesser
- Inflytande och delaktighet
- Framtid

En sammanfattning av resultatet samt av granskningsgruppens reflektioner redovisas nedan.

1. Styrprocesser

Både Karlskoga och Degerfors kommuner har styrsystem med övergripande kommunfullmäktigemål, som nämnderna har i uppdrag att bryta ner. I Karlskoga har kommunfullmäktige mål som säger att kommunen ska vara trygg och säker för alla invånare och man har även mål kring ekonomiskt utsatta barn. I Degerfors nämner cheferna att fullmäktige har tre prioriterade mål. Chefer och verksamhetsnära personal berättar om de förvaltningsspecifika målen och programmen som finns i de olika kommunerna; Karlskoga har ett handikappolitiskt program och ett föreningsstöd som fördelas till barn- och ungdomsverksamheter, i Degerfors finns ett stort antal program inom grundskolan, såsom exempelvis likabehandlingsplaner och plan för nyanlända. Vidare finns gemensamma planer som barn- och ungdomspolitisk policy och folkhälsoplan. Alla dessa mål, planer och program rör barns och ungas uppväxtvillkor på olika sätt.

För att säkerställa att barnrättsperspektivet finns med vid beslut används checklistor. I Karlskoga finns en samlad checklista för olika frågor kring hållbar utveckling, bland annat barnets bästa, och i Degerfors en renodlad barnchecklista. Att barnrättsfrågorna finns med i checklistor gör dem till en naturlig del i beslutsgången och skapar en röd tråd genom organisationen. Den röda tråden i verksamheten skapas även genom att kommunfullmäktiges mål sipprar ner i verksamheterna, samt genom att mål följs upp i rapporter och bokslut. Politiken är den grupp som är mest osäker på den röda tråden; de menar att det kan se bra ut på papper men att det hela tiden krävs ett kontinuerligt arbete för att uppnå en systematik.

Genom att styrdokumenterna revideras årligen samt genom att checklistan används, säkerställs arbetet med barnrättsfrågorna över tid. Den gemensamma folkhälsonämnden tar enligt beslut från Kommunfullmäktige ansvar för barnrättsfrågorna och är därmed en viktig aktör för att sätta frågorna på agendan. Folkhälsoplanerna är lagda så att de går över mandatperioder.

Att barn är prioriterade i Karlskoga och Degerfors kommuner är alla granskningsgrupper eniga om. Flera exempel på hur man har satsat i ekonomiska svårare tider lyfts fram. Endast en person från gruppen med verksamhetsnära personal är något tveksam till om barn verkligen alltid prioriteras, även om den politiska ambitionen anses vara hög. Barns trygga uppväxtvillkor följs upp genom folkhälsopolitiskt bokslut och olika kvalitetsbokslut. Läget mäts genom brukarenkäter och riktade medborgarundersökningar, såsom Liv och Hälsa Ung.

2. Inflytande och delaktighet

Några personer i grupperna med politiker och verksamhetsnära personer säger att alla deras frågor berör barn. Några nämnder och förvaltningar lyfter mer specifika frågor som rör barn, såsom gruppstorlekar och bemötande i förskola och skola, planarbete inom samhällsbyggnadsförvaltningen, samt att barn ska få komma till tals inom Individ- och familjeomsorgen.

Barn och unga har många möjligheter att komma till tals i Karlskoga och Degerfors. Inom skolan finns formella råd såsom matråd, elevråd och skolråd. Det finns ungdomsråd i vardera kommunen och barn har även möjlighet att lämna medborgarförslag samt delta i så kallade politikerluncher. Ur brukarsynpunkt finns möjlighet att lämna åsikter genom skolenkäter. Vidare finns chans för unga att söka pengar till olika aktiviteter; i Degerfors kallas detta Snabba cash och i Karlskoga Ung peng. Att barns åsikter har betydelse är alla granskningsdeltagare överens om, till exempel menar man inom gymnasieskolan att barns åsikter gör skillnad varje dag. En av cheferna säger att det handlar om att hitta de frågor där barns åsikter kan göra skillnad. I övrigt försöker folkhälsonämnden styra sin verksamhet utifrån resultaten i enkätundersökningar.

Att hitta barn och unga för samtal är svårt enligt vissa och lätt enligt andra. Den verksamhetsnära personalen har barn och unga i sina verksamheter och har därmed lätt att föra dialog med dem. I övrigt nämns de att mer eller mindre formella forumen, såsom ungdomsråd, skolornas råd, brukarenkäterna samt politikerluncherna används för att träffa barn. Återkoppling ger man i Karlskoga genom bland annat politikerluncher och i Degerfors genom till exempel att ungdomsrådet besöker kultur- och utbildningsnämnden. Båda kommunerna ger även återkoppling av enkätundersökningar via skolorna. Bland både chefsgruppen och personalgruppen uppkommer synpunkter om att återkopplingen kan utvecklas.

3. Framtid

Alla grupper tar i mångt och mycket upp samma områden när det gäller vad de tycker att kommunerna bör prioritera för att ge alla barn trygga uppväxtvillkor. Att skapa bättre möjligheter till delaktighet och inflytande är det som absolut flest personer tar upp, och därmed ett tydligt fokusområde i Karlskoga och Degerfors. Tydliga mål och strategier, långsiktighet, samt bättre analys och återkoppling är andra exempel på områden som flera tagit upp i sina avsiktsförklaringar. Förbättring av checklistan är en annan punkt som enligt några av granskningsdeltagarna kan förbättras. Några i politikergruppen lyfter även att barnens föräldrar är mycket viktiga i arbetet, att föräldrarna mår bra och är trygga i sin roll.

För att uppnå förbättring av de områden som tagits upp i avsiktsförklaringarna säger många av politikerna, cheferna och personalen att de ska lyfta barnrättsfrågorna och att alltid framhålla barnperspektivet i olika konstellationer; till exempel genom att informera, tydliggöra, rapportera eller att efterfråga information/uppföljning. I övrigt är samverkan och samsyn på frågorna något som flera vill sträva efter att utveckla, liksom att erbjuda utbildning till vuxna. I stort lyfter de tre granskningsgrupperna samma saker, även om personalgruppen i högre grad än det andra två grupperna, tar upp frågor som är lite mer verksamhetsnära.

Granskarnas reflektioner

Styrkor

De tre granskningsgrupperna från Karlskoga och Degerfors kommuner har en mycket tydlig prioritering av barn och unga. De två kommunernas granskningsgrupper har en samsyn när det gäller barnrättsfrågorna och barnperspektivet. Det finns ett stort engagemang och en tydlig röd tråd mellan de tre grupperna, förtroendevalda - tjänstemän - verksamhetsnära.

Folkhälsonämndens uppdrag är att säkerställa barnrättsfrågorna och har ett uppdrag att ta fram och implementera kommundemensam policy och kommunspecifika program för bland annat barnrättsfrågorna. Policy och planerna är beslutade av kommunernas respektive kommunfullmäktige, vilket är viktigt för styrprocessen. Politikerna lyfter också att, när barnrättsfrågorna finns med i checklistor, så blir de en naturlig del i beslutsgången. Checklistorna används på ett annat sätt än tidigare, förut var det bara kryss, men nu även kommentarer. Granskningsgruppens intryck är att framförallt politikergruppen, men även chefsgruppen ger uttryck för en stark tilltro till verksamheternas insatser när det gäller barnrättsfrågorna. De lyfter också de folkhälsobokslut och kvalitetsbokslut som görs varje år och att man där kan följa barns och ungas trygga uppväxtvillkor.

Utvecklingsområden

Politikergruppen ger uttryck för att vissa styrdokument låter bra på papper men att de behöver finslipas för att det ska bli en röd tråd. Barnet och dess rättigheter borde vara i centrum likväl som olika lagar. Det innebär en samsyn och samarbete politiskt, strategiskt och praktiskt kring barnet, utifrån barnets bästa. Granskningarna visade flera samverkansformer och ser en potential för utveckling av samverkan med barnets bästa i fokus.

Slutsats

Karlskoga och Degerfors kommuner är på god väg i arbetet med förverkligandet av barnkonventionen även om en del arbete återstår. Den sammanfattande bild som ges av barnrättsarbetet i Karlskoga och Degerfors är att det finns en röd tråd som genomsyrar de tre granskningsgrupperna och ett stort engagemang. Med utgångspunkt från detta finns stora möjligheter att utveckla kommunernas arbete som ska gå från ord till handling i implementeringen av barnets rättigheter.

Inledning

Karlskoga och Degerfors är två av tio kommuner i Partnerskapet för barns rättigheter i praktiken. Partnerskapets utvecklingsarbete utvärderas genom kollegial granskning, vilket är en metod för ömsesidigt lärande och utveckling. Kollegial granskning ska främst ses som rådgivande och ska inte betraktas som en revision. Kollegial granskning bygger på att genomförande av granskningsdialog samt utvärdering utförs av en granskningsgrupp som arbetar inom verksamhet liknande den som granskas, i detta fall kollegor inom partnerskapet. Det etiska perspektivet är viktigt vid kollegial granskning. Det måste finnas ömsesidighet och förtroende samt en ärlig och öppen kommunikation mellan parterna.

Partnerskapet har i sin verksamhetsplan definierat tre områden att arbeta med; styrprocesser, inflytande och delaktighet samt uppföljning/indikatorer.

Den kollegiala granskningen 2013 är den tredje granskningen som görs inom partnerskapet. De tidigare granskningarna, 2007 och 2009 har haft fokus på områdena styrprocesser och

inflytande i allmänhet men har också blickat framåt. Metoden har vid dessa tillfällen prövats och utvecklats till årets granskning som har tema barns trygga uppväxtvillkor.

Den kollegiala granskningen av Karlskoga och Degerfors kommuner ägde rum 28 november 2013 och genomfördes utifrån den metod/ mall¹ som partnerskapet har arbetat fram. Dagen var uppdelad på tre möten; ett med förtroendevalda (politiker, grupp 1), ett med högre chefer (grupp 2) och ett med mer verksamhetsnära tjänstemän, chefer och personer med nyckelfunktioner (grupp 3). Deltagarlista se bilaga 1.

Alla grupper fick svara på samma frågor inom tre delområden:

- Styrprocesser
- Inflytande och delaktighet
- Framtid

Granskningsgruppen har reflekterat över svaren genom jämförelser mellan de tre grupperna samt över tid mellan tidigare granskningar och 2013 års granskning. Reflektioner och kommentarer har sammanställts i denna rapport.

1. Styrprocesser

1.1 Hur säkerställer ni genom kommunens styrdokument att barn har trygga uppväxtvillkor i din kommundel?

Politiker

- Karlskoga har styrsystem med mål och styrmått som alla nämnder följer. I kommunfullmäktige i Karlskoga har man valt att göra ett tillägg kring ekonomiskt utsatta barn.
- Någon tror att styrdokument är bra, men inte att man kan säkerställa att barn har trygga uppväxtvillkor genom enbart styrdokument.
- Genom folkhälsoundersökningen Liv och Hälsa Ung framkommer det tydligt vilka områden som är utsatta. Utifrån resultatet har man möjlighet att via skolan, folkhälsoförvaltningen och socialtjänsten göra korrekta prioriteringar.
- Det råder olika åsikter om huruvida det är lätt eller svårt att upptäcka barn som har otrygga förhållanden eller som far illa på något sätt. Någon menar att barnen kan skydda föräldrarna och barnen kanske inte berättar. Detta kan fungera tills det blir ohållbart och då blir det uppenbart. Någon annan tror däremot att skolpersonal som träffar barnet dagligen ganska lätt upptäcker om något inte står rätt till.
- Folkhälsopolitiskt bokslut är ett underlag som används för prioriteringar i folkhälsönämnden. Det har tagit tid, men nu har en någorlunda systematik uppnåtts

¹ <http://barnkonventionen-partnerskapet.se/>

vilket upplevs som framsteg. Nu frågan man vad som händer med det man har kommit fram till.

- I Karlskoga finns en verksamhet som kallas Rymden, som är ett projekt i samarbete mellan olika förvaltningar. Genom detta har man fokus på barn i utsatta situationer.

Chefer

- I Degerfors håller man på att se över arbetet med styrdokument och planer. Det finns en strategisk plan som innehåller tre mål som är tydliga. Nämnderna har i uppdrag att förtydliga planen genom att utforma mål. Det finns en uppfattning om att den strategiska planen i övrigt inte är så användbar. Planen håller på att utvecklas.
- I Degerfors används en samverkansmodell som kallas Degerforsmodellen, där till exempel Landstinget och Polismyndigheten, utöver de kommunala aktörerna, ingår. Där finns en styrgrupp som träffas för att diskutera, framförallt de konkreta frågorna. Att få till samverkan på tjänstemannanivå upplevs som ganska enkelt, eftersom det är en liten kommun.
- Inom Kultur- och föreningsförvaltningen i Karlskoga upplevs att styrmåtten länge varit undermåliga. Politiken har nu arbetat med att ta fram nya mål och styrmått med ambitionen att göra måtten konkretare och färre. Resultatet blev tvärtom och de har nu 57 styrmått, vilket egentligen upplevs som för många. Tidigare så stod det i målen att ”barns och ungas verksamheter prioriterade”. Det är bra men det säger inte så mycket. Fokus nu är att målen ska konkretiseras.
- Kultur- och föreningsförvaltningen i Karlskoga riktar all sin verksamhet och i princip allt föreningsstöd mot barn och unga, vilket är reglerat genom styrdokument.
- Folkhälsönämndens uppdrag är att säkerställa barnrättsfrågorna ur ett kunskapsperspektiv. De har i uppdrag att skriva gemensamma planer och program för bland annat barnrättsfrågorna, och de behöver därmed ha koll på och följa de två kommunernas olika styrsystem. Planerna som folkhälsoförvaltningen tar fram ligger inom den ordinarie styrningen.

Verksamhetsnära personal

- Det finns en barn- och ungdomspolitisk policy och en folkhälsopolicy som är gemensamma för de båda kommunerna. I den förstnämnda tydliggörs uppdraget utifrån barn och unga.
- I Karlskoga finns en checklista för hållbar utveckling (HUT-checklista) där en del utgörs av barnrättsfrågor.
- På samhällsbyggnadsförvaltningen i Karlskoga har man inga fastställda styrdokument förutom HUT-checklistan. Det sker ett brett arbete mot barn och unga, men det är ej fastställt i styrdokument.
- I Karlskogas mål och budget så finns det ett mål som säger att kommunen ska vara trygg och säker för alla invånare. Detta mål är det upp till varje nämnd att bryta ner.

- Degerfors har en barnchecklista som ska finnas med i alla de frågor som berör barn. Det finns även ett stort antal olika planer inom skolans verksamhet som är riktade som olika grupper, till exempel likabehandlingsplaner, plan för nyanlända, plan mot hederrelaterat våld, plan för hot och våld, och så vidare.
- Den gemensamma gymnasienämnden har antagit ett mål kring barns och ungas inflytande och delaktighet, som är väldigt tydligt.
- Barns och ungas uppväxtvillkor regleras även genom folkhälsoavtal med Örebro Läns Landsting, där det finns en prioriterad fråga kring uppväxtvillkor.
- För styrning av säkerhetsarbetet i både Karlskoga och Degerfors finns planer inom många olika områden, men dessa är inte riktade särskilt mot barn och unga utan mot alla invånare. Det finns en ledningsplan för extraordinära händelser, där samverkan med polismyndighet i det förebyggande arbetet är viktigt.
- Karlskogas handikappolitiska program syftar till att förbättra tillgängligheten för alla invånare, även om det inte är specifikt riktat mot barn. Programmet börjar få några år på nacken och ett nytt håller på att arbetas fram.

1.2 Hur säkrar ni att det blir en röd tråd genom hela organisationen?

Politiker

- Degerforsmodellen innebär att kommunen ska samverka med andra aktörer. Det finns en upplevelse av att detta låter bra på papper men att verkställandet behöver finslipas för att få till en röd tråd. Samverkan är svårt och det finns fortfarande till viss del ett stuprörstänk.
- Styrmodellen kräver redovisning, vilket ger en uppföljning av läget utifrån mål och styrdokument. Analyser är dock något man kan bli bättre på, menar folkhälsönämnden.
- Socialtjänsten och skolan i Karlskoga arbetar ständigt för att hitta vägar för kunna gå över gränsen för att kunna ge tillbaka information till skolan efter att skolan gjort en anmälan, så att de får återkoppling. Föräldrar tillfrågas för att godkännande, och föräldrarna säger oftast ja.
- Att få till en röd tråd och ett gott samarbete är ingen ”quick fix”. För att kunna hitta möjligheter krävs att man ser problematiken.
- Allt fungerar inte bara för att det finns på papper. Någon menar att de har kommit en bit på väg och har skapat en systematik, men att arbetet är kontinuerligt och tar tid.
- I Degerfors har man nyligen tagit fram riktlinjer för överföring mellan förskola-grundskola-gymnasiet. Nu finns det en struktur som alla ska följa.

Chefer

- Den gemensamma gymnasieförvaltningen har också nämndmål som är tagna ur kommunfullmäktiges mål. Det första nämndmålet handlar om elevers upplevda

trygghet. Nämndmålen omskrivs sedan i verksamhetsmål för varje rektorsområde, och dessa går ner på arbetslagsnivå/programnivå på gymnasieskolan. Resultatet presenteras i verksamhetsberättelser, så det finns ett rullande system.

- Kommunfullmäktige i Karlskoga har nyligen tagit beslut att alla ska använda HUT-checklistan. Den checklistan handlar både om att man ska ta hänsyn till barns rättigheter och inflytande. Samhällsbyggnadsförvaltningen tror att denna checklista kommer att genomsyra alla beslut bättre i framtiden.
- För barn- och utbildningsförvaltningen i Karlskoga handlar all verksamhet om barnen. de har hand om förskola, skola och fritid, vilket skapar en helhet. Verksamheten utformas utifrån kommunens styrdokument, såsom kommunfullmäktiges mål och utbildningsplan, och de statliga styrdokumenterna.

Verksamhetsnära personal

- Personalen menar att om mål och budget ska ha en styreffekt så måste det finnas en röd tråd. Mål och budget följs upp med delårsrapporter och en årsredovisning. Det finns även en HUT-checklista som har provats under 2012 och som nu har utvecklats och förbättrats. Checklisten syftar till att bredda beslutsunderlag.
- Inom barn- och utbildningsförvaltningen har man såväl de kommunala styrdokumenterna som skollagen att följa, där det statliga uppdraget också innefattar en styrkedja. Det är som två parallella uppdrag.
- Både Karlskoga och Degerfors kommuner har en överenskommelse med polismyndigheten, till detta dokument är en genomförandeplan kopplad för var och en av förvaltningarna. Det lokala brottsförebyggande rådet (BRÅ) gör uppföljning.
- Mål och verksamhetsplaner styr inom socialtjänsten, vilket följs upp. Verksamheten styrs även av socialtjänstlagen.
- Folkhälsoförvaltningen har nationella, regionala och lokala folkhälsomål som de utgår från i sitt arbete.
- För gymnasieförvaltningen är samarbetet mellan socialtjänst och skola det primära i trygghetsarbetet. Det finns inte så mycket tydliga planer men de har dokument som beskriver upparbetade arbetsformer. Detta upplevs fungera väldigt bra.

1.3 Hur säkras att kommunens barnkonventionsarbete och/eller resonemang håller över tid?

Politiker

- Politikerna anser att om barnkonventionsarbetet är implementerat i det dagliga arbetet så ska det inte spela någon roll vem som finns på olika positioner eller vem som har makten i kommunen. En ny lag har kommit som säger att man ska göra socioekonomiska analyser vid fördelning av resurser i skolan.

- Folkhälsonämnden upplever att det finns en relativt god kunskap om barnkonventionen, att konventionen finns med i tänket. Detta är något som har förbättras jämfört med tidigare.
- Att barnrättsfrågorna finns med i checklistor gör dem till en naturlig del i beslutsgången. Checklistorna används mer dynamiskt än tidigare; förut sattes det kryss men nu har man börjat kommentera och tänka till. Det är politikernas ansvar att ställa krav. Det är tjänstemännens ansvar att se till att checklistorna blir ordentligt ifyllda.
- Gymnasienämnden menar att det finns en förbättringspotential i användandet av checklistan. Ibland kan det kännas som att ett beslut är negativt för barnet, men att nämnden anser det negativa vara tillfälligt och tar beslut ändå.
- Kultur- och utbildningsnämnden i Degerfors upplevde det som att de var de enda i kommunen som använde barnchecklistan, och att de på grund av det har minskat användandet av den. Det krävs en utveckling för att den ska bli en naturlig del av beslutsgången. Man menar att den måste utvecklas och arbetas in i de vanliga dokumenten.

Chefer

- HUT-checklistan i Karlskoga tas upp som exempel på hur barnrättsarbetet säkras över tid. Användningen av checklistan följs upp.
- I Degerfors har man gått igenom handlingsplaner inom en mängd områden för att säkra upp verksamheter som var i riskzonen att bli personberoende. Nu finns det dokument som beskriver hur man ska säkerställa långsiktigheten. Det är dock svårt att säkerställa allt arbete genom dokument.
- Det anses viktigt att det finns strategiska dokument som hålls levande och systematiserade. Socialförvaltningen har krav på sig att ha ett ledningssystem för kvalitet och genom det följs barnrättsarbetet upp.
- De folkhälsoplaner som folkhälsoförvaltningen arbetar efter, liksom avtalet med landstinget, är lagda på så sätt att de går över mandatperioder, i syfte att ordningen inte ska störas alltför mycket. Det är en medveten strategi att en eventuell ny majoritet ska få något år på sig innan nya planer ska antas.

Verksamhetsnära personal

- Det finns en förväntan att folkhälsoförvaltningen är de som säkrar barnrättsarbetet över tid och att förvaltningarna själva tar ansvar genom att arbeta med det som finns i deras budget och mål.
- Folkhälsoförvaltningen menar att detta ligger i deras uppdrag, men även att skapa forum för en tvärssektoriell samverkan både inom och mellan kommunerna. Det finns en god grund genom styrdokument, vilket är en förutsättning för att de ska kunna åstadkomma något.
- De styrdokument som styr kultur- och utbildningsförvaltningens verksamhet i Degerfors utvärderas och revideras varje år, vilket gör att frågorna finns på agendan hela tiden.

- Barnrättsarbetet hålls även levande genom nationella dokument, såsom skollagen och socialtjänstlagen.
- Inom INDIVID- OCH FAMILJEOMSORG i Karlskoga ska barnperspektivet genomsyra all verksamhet, och för att säkerställa detta finns checklistan att använda i alla beslut.

1.4 Hur prioriteras barns trygga uppväxtvillkor under kommunalekonomiskt pressade förhållanden?

Politiker

- Utgångsläget för folkhälsonämnden är att barn prioriteras men det är inte alltid helt enkelt. Sociala investeringsfonder finns i båda kommunerna, i syfte att ytterligare säkerställa att resurser finns oavsett ekonomisk situation. Någon menar dock att det finns en risk att denna fond används för att fylla upp hål inom verksamheter som egentligen är ordinarie.
- Gymnasienämnden försöker hålla nere avgifter till olika evenemang och aktiviteter för att så många som möjligt ska ha råd att delta.
- En politiker från Karlskoga upplever att det börjar lossna lite gällande sociala investeringar. Det gäller att se det på lång sikt, och att se till att ingen tror att de investeringar man gör att räkna hem redan inom något år.
- I Degerfors är målet att alla elever ska komma in på nationellt gymnasium, att alla elever får godkänt i alla ämnen. För att detta ska kunna uppnås så måste barnen ha trygga uppväxtvillkor. För att uppnå dessa tuffa mål krävs många åtgärder från att barnen föds; barnperspektivet ska vara en självklarhet i det ordinarie arbetet. Inom kultur- och utbildningsnämnden i Degerfors är det barnen man prioriterar hela tiden.
- Någon menar att det finns forskning som säger att den mest effektiva förebyggande åtgärden för att undvika att människor hamnar i kriminalitet är att se till att alla klarar skolan. Om man får detta att fungera så behövs inga andra dyra insatser.
- Kulturskolan i Karlskoga har inte höjt några avgifter och de diskuterar hur de kan ge rabatt till syskon.
- Båda kommunerna har blivit bättre på att ta bort dolda avgifter i skolan, även om de inte är helt i mål. Exempel på dolda avgifter som finns kvar är att ska barnen ha med sig frukt varje dag och ibland även matigare mellanmål. Någon menar att de som politiker behöver bestämma sig för hur de vill ha det med detta.
- I Karlskoga jobbar man på att skapa en ny familjecentral, där olika myndigheter och förvaltningar samarbetar. Mödravårdscentral och barnavårdscentral är exempel på verksamheter som ska finnas här. Beslut är ännu inte taget, men det ligger som förslag.

Chefer

- Gymnasieförvaltningen för diskussioner om hur man ska fördela statsbidrag för ensamkommande flyktingbarn och de övriga uppdrag som statsbidraget ska täcka. Många förvaltningar är involverade och har olika uppdrag för att ge dessa barn en trygg miljö. I tider då det är gott om pengar kanske man kan avvara statsbidraget men när det är ekonomiskt pressat så vill alla ha del av det.
- Elever som hoppar av gymnasieskolan är en annan fråga för gymnasieförvaltningen. Nämnden har ansvar för att följa upp vad som händer med dessa ungdomar. Gymnasienämnden har nu lämnat in en ansökan om utvecklingsmedel till kommunstyrelsen i Karlskoga för att komma igång och skapa någon form av neutral kommunal organisation med socialsekreterare, gymnasielärare, fritidsledare och där man också har koppling till exempelvis arbetsmarknad och folkhögskola. Detta skapar ett nätverk som ska hjälpa avhoppare till en meningsfull sysselsättning. Målgruppen är ensamkommande flyktingbarn, avhoppare, personer som ej har gått färdigt gymnasiet – grupper som man ej anser klara tillräckligt bra idag. Förhoppningen är att även Degerfors ska kunna skapa en liknande organisation, utifrån det förutsättningar som finns där.
- I Degerfors pratar man om att minska barngruppernas storlek; enligt det förslag som finns så ska det vara 17-20 barn i varje grupp.
- Samhällsbyggnadsförvaltningen i Karlskoga ska bygga en ny förskola, trots att investeringsbudgeten är mycket knapp.
- Trots ett sjunkande barnantal i Degerfors så har kultur- och utbildningsförvaltningen ej fått minskat anslag.
- I Karlskoga finns en hög politisk ambition kring förskolan. Nu ska det vara ett barn, en plats i förskolan. Förr så delade man platser på ett annat sätt. De är inte riktigt framme ännu, men ambitionen finns. Inom grundskolan har man däremot gått in med ett besparingspaket och drar in på både personaltätthet och verksamhetspengar. I det avseendet så upplevs inte en tydlig prioritering. Kommunen har fått fler invånare och till det ett ökat antal barn så till viss del har nämnden försökt att kompensera för en ökad efterfrågan i både förskola och grundskola. Det är dock ingen skyddad verksamhet, utan rejäla och tydliga besparingskrav läggs, något som påverkar förutsättningar i skolan.

Verksamhetsnära personal

- I Degerfors så tog man för flera år sedan beslut om att alla som jobbar med barn ska jobba med vägledande samspel (ICDP) och med föräldrastöd. Detta är inget som man får extra resurser till, utan det är en del av den ordinarie verksamheten. Det är ett exempel på att man inte lägger ut tillfälliga uppdrag, utan att man faktiskt gör det över tid.
- Samhällsbyggnadsförvaltningen i Karlskoga arbetar för att få in barnrättsfrågorna som en naturlig del. Om man planerar lekparker eller skolgårdar så jobbar man med att barn ska bli mer delaktiga och detta tillvägagångssätt ska alltid användas. Däremot är det olika från år till år hur mycket man kan satsa, men metoden ska alltid vara densamma.

- Det framkommer även synpunkter på att den politiska ambitionen är hög, men att det är tveksamt om barn alltid är prioriterade i ekonomiskt pressade situationer.
- En inventering ur tillgänglighetssynpunkt har gjorts i hela Karlskoga. Det finns nu en miljon kronor om året för åtgärder inom till exempel förskolor och skolor.

1.5 Hur följs barns trygga uppväxtvillkor upp?

Politiker

- Genom det folkhälsopolitiska bokslutet följs uppväxtvillkoren upp i båda kommunerna. Av vikt är att man gör en bra analys utifrån läget, så att man sätter in rätt åtgärder.
- I skolans värld handlar det om att sätta in åtgärder för de som inte klarar målen. En bild av hur det ser ut får man genom folkhälsobokslutet och Liv och Hälsa Ung.
- Inom gymnasieförvaltningen har man erfarenhet av att det alltid finns barn som slinker igenom och som gång på gång faller tillbaka i missbruk eller annat.

Chefer

- Folkhälsobokslut görs varje år. I dessa bokslut följs barns och ungas uppväxtvillkor upp.
- Landstinget gör Liv och Hälsa Ung-undersökningar, utifrån vilka båda kommunerna har ett system för hur man tar till sig resultat.
- Nämnder följer upp de fullmäktigemål som finns.
- Trivsel- och trygghetsfrågorna är ett eget utvärderingsområde inom barn- och utbildningsförvaltningen i Karlskoga. Det följs både från förskola, där man pratar om dessa frågor med femåringar kring, och i grundskolan genom att barn från år 5 och 8 får dela med sig om sina tankar och synpunkter om trivsel och trygghet.
- Kultur- och utbildningsförvaltningen i Degerfors gör kvalitetsbokslut för varje verksamhet: fritids, förskole, grundskola och elevhälsan. Dessa görs utifrån skollagen.
- Det finns en klar ambition att till exempel skapa trygga skolvägar och att man har en god snöröjning. Det pågår ett systematiskt arbete med detta.

Verksamhetsnära personal

- Undersökningen Liv och Hälsa Ung innehåller många frågor om barns trygga uppväxtvillkor. Enkäterna har god svarsfrekvens och resultatet går att följa över tid.
- I Karlskoga följs vissa mål upp genom de brukarundersökningar man genomför. Till exempel finns en fråga i skolenkäten som handlar om trygghet i skolan. Detta gäller även andra förvaltningar i både Karlskoga och Degerfors. Gymnasieförvaltningen frågar eleverna och personalen utvärderar sina egna verksamhetsplaner.

- Varje nämnd har olika kvalitetsåtaganden som valts för att särskilt säkerställa kvaliteten inom dessa områden. Exempel på områden som är i fokus är skoltoaletter, ungdomsdialog och skolmat. Dessa följs upp regelbundet.
- När det lokala brottsförebyggande rådet i Karlskoga följer upp sina mål särredovisas barn och unga.

1.6 Sammanfattning styrprocesser

Både Karlskoga och Degerfors kommuner har styrsystem med övergripande kommunfullmäktigemål, som nämnderna har i uppdrag att bryta ner. I Karlskoga har kommunfullmäktige mål som säger att kommunen ska vara trygg och säker för alla invånare och man har även mål kring ekonomiskt utsatta barn. I Degerfors nämner cheferna att fullmäktige har tre prioriterade mål. Chefer och verksamhetsnära personal berättar om de förvaltnings specifika målen och programmen som finns i de olika kommunerna; Karlskoga har ett handikappolitiskt program och ett föreningsstöd som fördelas till barn- och ungdomsverksamheter, i Degerfors finns ett stort antal program inom grundskolan, såsom exempelvis likabehandlingsplaner och plan för nyanlända. Vidare finns gemensamma planer som barn- och ungdomspolitisk policy och folkhälsoplan. Alla dessa mål, planer och program rör barns och ungas uppväxtvillkor på olika sätt.

För att säkerställa att barnrättsperspektivet finns med vid beslut används checklistor. I Karlskoga finns en samlad checklista för olika frågor kring hållbar utveckling, bland annat barnets bästa, och i Degerfors en renodlad barnchecklista. Att barnrättsfrågorna finns med i checklistor gör dem till en naturlig del i beslutsgången och skapar en röd tråd genom organisationen. Den röda tråden i verksamheten skapas även genom att kommunfullmäktiges mål sipprar ner i verksamheterna, samt genom att mål följs upp i rapporter och bokslut. Politiken är den grupp som är mest osäker på den röda tråden; de menar att det kan se bra ut på papper men att det hela tiden krävs ett kontinuerligt arbete för att uppnå en systematik.

Genom att styrdokumenterna revideras årligen samt genom att checklistan används, säkerställs arbetet med barnrättsfrågorna över tid. Den gemensamma folkhälsönämnden tar enligt beslut från Kommunfullmäktige ansvar för barnrättsfrågorna och är därmed en viktig aktör för att sätta frågorna på agendan. Folkhälsoplanerna är lagda så att de går över mandatperioder.

Att barn är prioriterade i Karlskoga och Degerfors kommuner är alla granskningsgrupper eniga om. Flera exempel på hur man har satsat i ekonomiska svårare tider lyfts fram. Endast en person från gruppen med verksamhetsnära personal är något tveksam till om barn verkligen alltid prioriteras, även om den politiska ambitionen anses vara hög. Barns trygga uppväxtvillkor följs upp genom folkhälsopolitiskt bokslut och olika kvalitetsbokslut. Läget mäts genom brukarenkäter och riktade medborgarundersökningar, såsom Liv och Hälsa Ung.

2. Inflytande och delaktighet

2.1 Vilka frågor berör barn/unga i perspektivet trygga uppväxtvillkor utifrån din nämnd/verksamhet?

Politiker

- För barn- och utbildningsnämnden i Karlskoga är gruppstorlekar i förskola och skola en central fråga.
- Frågor kring bemötande och attityder rör barn och unga enligt barn- och utbildningsnämnden.
- Folkhälsönämnden menar att alla frågor rör barn och unga.
- Någon menar att detta beror på vilket perspektiv man har: barnets perspektiv eller barnrättsperspektivet. Oavsett måste man passa sig för att ha en skendemokrati.
- Det är viktigt att hitta metoder för inflytande efter mognad och ålder, enligt kultur- och utbildningsnämnden i Degerfors. Barn ska kunna påverka och få återkoppling. Flera av de andra granskningsdeltagarna håller med. Att verkligen lyssna och att tala om för barnet vilket möjlighet till påverkan det har, är framgångsfaktorer för dialog med barn.

Chefer

- För socialförvaltningen i Degerfors så är det mest primära att låta barnen få inflytande i de situationer som förvaltningen kommer i direkt kontakt med barn. Förvaltningen har ett specifikt uppdrag att se till barn som riskerar att fara illa eller far illa. Barn kan även vara anhöriga i olika sammanhang.

Verksamhetsnära personal

- Att alla frågor berör barn och unga är det flera personer som lyfter.
- Ett exempel från individ- och familjeomsorgen är indirekta beröringspunkter såsom när en vuxen har försörjningsstöd. Ett barn och är placerat i familjehem ska ha en egen handläggare och de ska få komma till tals.
- Information om barnens rättigheter behöver kanske förtydligas. Exempelvis till nyanlända. Det är en stor viktig fråga, och det behövs en kunskapsbildning.
- I den myndighetsutövande verksamheten som samhällsbyggnadsförvaltningen driver är det lagen som är styrande och därför berörs inte barn. Hos dem är det istället frågor som till exempel planering av parker, vägar och skolgårdar som har påverkan på barn.
- I kommunala handikapprådet ingår frågor för alla åldrar, från små barn och uppåt.
- Inom städverksamheten så handlar det om att hålla rent så att barnen kan vara där och ha det bra, och att de inte blir sjuka.
- De frågor som ligger nära är relativt lätta, såsom verksamhetsfrågor av utförandekaraktär. Politiska frågor som tar lång tid är svårare att få in förslag kring. Detta gör att det kan bli ett glapp när ungdomar pratar med politiker, oftast så är det de nära frågorna som ungdomarna tar upp.

2.2 På vilka sätt får barn och unga möjlighet och förutsättningar att vara delaktiga i ditt område?

Politiker

- I Degerfors skolor finns matråd, skolråd och elevråd. Vid varje kultur- och utbildningsnämndsmöte så kommer rapporter från dessa råd upp. En svårighet är att återkoppla till råden utan att gå in i sak om hur saker och ting ska göras, det är tjänstemännens roll. Det gäller att hitta ett sätt att visa respekt genom återkoppling.
- Ungdomsrådet i Degerfors bjuds in till kultur- och utbildningsnämnden minst två gånger per år. Ungdomsrådet får då förslå punkter till dagordningen, så att det blir en dialog. De försöker på detta sätt få in ungdomarna som ett naturligt del i verksamheten.
- Folkhälsonämnden har startat politikerluncher på skolor. Det viktigaste är att lyssna och sen får lotsa frågan vidare.
- Karlskoga kommun har haft medborgardialog i olika sammanhang, till exempel om torget. De har då bjudit in brett och varit ute och pratat, det är dock inte så många ungdomar som har kommit. En lärdom man dragit är att det inte går att sitta inne, utan man måste hitta andra arenor för att möta unga.
- Medborgarförslag är en annan väg, genom vilken alla invånare kan lämna förslag och synpunkter. Information om att denna möjlighet finns kan spridas ytterligare, för att öka antalet förslag som inkommer från barn och unga.
- I folkhälsonämndens budgetarbete har ungdomar varit delaktiga genom att nämnden bjudit in några klasser och haft diskussioner.
- Kultur- och föreningsnämnden i Karlskoga har ett projekt, Kulturskola i framkant, där de har pratat med ungdomar om vad de vill ha. Nämnden har även något som kallas Ung peng; ungdomar har möjlighet att söka pengar från en pott genom att lämna in förslag på aktiviteter de vill göra. Vidare har man genomfört en medborgardialog på biblioteket där nämnden har försökt nå unga.
- En motsvarighet till Karlskogas Ung peng finns även i Degerfors, då kallas det Snabba cash. Ungdomsrådet har hand om dessa medel.
- För ungdomar i Karlskoga och Degerfors ordnas årliga ungdomskonferenser. Man brukar då ta pulsen på vad ungdomar tycker genom att de bland annat får svara på frågor med mentometerknappar.

Chefer

- Vid byggande av nya förskolor i Karlskoga har samhällsbyggnadsförvaltningen provat en ny metod då de bjudit in barn och föräldrar i separata grupper. De har fått positiv feedback kring detta.
- Ett exempel då man tagit barns åsikter på allvar är när kommunstyrelsen i Karlskoga återremitterade ett ärende som handlade om att ta en del av en skolgård i anspråk för att bygga parkering, på grund av att barn inte hade tillfrågats.

- Kultur- och föreningsförvaltningen i Karlskoga är sedan 15 år ute och har årliga överläggningar med alla föreningar som får föreningsbidrag. De senaste åren har man som krav att de ska ha med ett barn eller ungdom med vid mötet. Detta upplevs ha lyft diskussionerna eftersom det finns en del frispråkiga glada ungdomar som deltagit.
- Efter varje avslutad utredning som socialförvaltningen i Degerfors gjort, så frågar man barnen hur de har upplevt att ingå i utredningen. Ingen har hittills sagt nej till att delta.
- Folkhälsoförvaltningen har ett uppdrag att jobba med ung medborgardialog. För detta finns en tjänstmannastyrgrupp, i vilken man för diskussioner om olika strategier. Det finns även en arbetsgrupp som arbetar praktiskt med frågorna. Ett exempel på utveckling av arbetet är de ungdomsråd som nu finns i båda kommunerna, vilka har skapats utifrån varje kommuns förutsättningar.
- Inom samhällsbyggnadsförvaltningen i Karlskoga har man bra samarbete med andra, som bara bli bättre och bättre. Ett exempel är samarbete med folkhälsoförvaltningen då de tillsammans arbetade med en översiktsplan, ett arbete där barn och unga var delaktiga.
- På socialförvaltningen i Degerfors menar man att barns åsikter ska spela in, men däremot kan man till exempel inte fråga ett barn om de vill bo i ett familjehem eller hos föräldrarna. BBIC-modellen (Barns behov i centrum) används.
- De kommer att hållas en medborgardialog om bibliotek och då är det två tjejer i tioårsåldern och två ungdomar från ungdomsrådet som är med, och där får barn och unga en möjlighet att säga vad de vill.

Verksamhetsnära personal

- I skolorna finns flera olika råd men från skolans sida menar man att det är i klassrummet som alla barn ska ges möjligheter att vara med och påverka. Råden är bra men inte för alla. Att skapa en delaktighet i klassrummet är något man måste jobba med hela tiden. Även kurator på skolan har en viktig roll, de för dialog med unga varje dag och försöker finnas till hands för dem.
- I skolorna finns brukarenkäter som delas ut till eleverna, genom vilka de har möjlighet att tycka till om verksamheterna.
- Folkhälsoförvaltningen jobbar med Ung medborgardialog. Något som är aktuellt just nu är bland annat att involvera barn i föräldrastödsarbetet. Ungdomar är även delaktiga genom sin feriepraktik.
- Gymnasieförvaltningen har två mantran: ökad kompetens och ökat elevinflytande.
- Ungdomsforum finns till för ungdomar.

2.3 Vilken betydelse tillmäts barnens åsikter?

Politiker

- Ungdomsrådet ska kunna fånga upp åsikter från andra ungdomar och föra dem vidare till bland annat Karlskogas barn- och utbildningsnämnd. Ungdomarnas åsikter måste få leda till konsekvenser.
- När folkhälsönämnden förde diskussioner om budget och mål så deltog ungdomar. I sammanställningen syns det inte exakt vilka förslag som kommit från ungdomarna, men deras förslag är med. Det görs också alltid en återkoppling till barn och unga, så att de vet vad som har hänt.

Chefer

- Det handlar om att hitta de frågor där barns åsikter kan göra skillnad, att bara fråga barn om saker som de faktiskt kan påverka. Inom skolan är det relativt kort tid som barnen finns inom deras verksamheter och då måste barnen hinna märka att deras åsikter gjort skillnad. De långa kommunala processerna går inte alltid ihop med detta; det är de mindre och kortare sakerna som kan göra skillnad, annars finns risk att barnen tappar suget.
- Vid samtalen med föreningarna är en önskan att de kommer en pojke och en flicka till varje årsmöte. I nuläget kan vara svårt att få tag på barn som vill ställa upp och då är man glad om det kommer någon alls.
- På höstlovet så hade Kulturskolan i Karlskoga något som kallades för Kulturkrock och det var något som man satte ihop utifrån barnens önskemål. Man vill göra mycket på en gång, och inte bara spela teater eller bara spela fiol till exempel.

Verksamhetsnära personal

- Gymnasieförvaltningen menar att barns åsikter gör skillnad varje dag. Man säger att ungdomarna kan bättre om allt än vad de vuxna kan.
- Folkhälsönämnden försöker styra verksamheten utifrån resultat som kommer fram i till exempel de enkäter som görs.
- En dialog med barn eller vuxna är en del i ett beslutsunderlag. Det är dock upp till politiken att se till att det verkligen blir beslut. Man har nu börjat att mer kontinuerligt föra systematiserade dialoger. Det finns principer fastställda för vad som gäller och vad man kan förvänta sig av det.

2.4 Hur hittar ni barn/unga för samtal?

Politiker

- Någon menar att ungdomar i Degerfors som vill påverka ska göra det via ungdomsrådet. Kanske kan detta låta lite hårt, tror man, men politiken i Degerfors vill höja statusen på ungdomsrådet. Det är viktigt att unga får veta att alla förslag inte går igenom; det är en del i den demokratiska fostran.
- Vid dialog med föreningar, då man diskuterar verksamheten och fortsatt föreningsbidrag, ska alla föreningar ha med sig en ungdom. Många gånger är det via ungdomarna som sanningen kommer fram.

- Ungdomarna i ungdomsrådet har önskat att politikerna ska besöka skolorna på ”politikerluncher”. Detta genomförs nu regelbundet.
- Kultur- och föreningsnämnden i Degerfors uppmanar alla nämndens ledamöter att besöka verksamheterna några gånger per år. Det kan till exempel handla om att man är med i en klass och tittar; på så sätt får man massa information om hur verkligheten faktiskt ser ut.
- Att nå de tysta barnen är svårt. Folkhälsönämnden har haft diskussioner om detta men inte hittat någon bra lösning. Flera instämmer om att det måste vara en del i den ordinarie verksamheten att se alla barn i en klass, oavsett om de är tysta eller stökiga.
- Det går att skapa mindre grupper där de som är mer tystlåtna kan komma fram. Hittar man rätt frågor som kan nog alla föra fram sina åsikter på olika sätt. Det finns olika knep och många lärare och suveräna på detta. Det är viktigt att hjälpa barnen att känna en trygghet i att föra fram sina åsikter.
- Att finnas i den digitala världen är viktigt, och att få in unga i den politiska apparaten, menar någon.

Chefer

- Skolorna har olika råd.
- Gymnasieförvaltningen menar att det är ett förhållningssätt och att man kan hitta unga när de behövs, det vill säga när de har en aktivitet där unga bör vara med.
- Alla kommer till tals i brukarenkäterna på till exempel gymnasiet, även de elever som i normala fall är tysta. Där kommer det fram en del saker som lärarna inte riktigt har koll på sedan tidigare. Återkopplingen blir en ingång till att fördjupa den frågan och då är det flera som kommer till tals och kan förklara varför man svarat som man gjort i enkäten. Allt följs inte upp, men det finns i alla fall en möjlighet att komma till tals utan att sitta med i någon form av demokratiforum.

Verksamhetsnära personal

- För gymnasieskolan ligger arbetet med dialog i vardagen, och ungdomarna finns där hela tiden.
- För folkhälsförvaltningen är det samverkan som gäller, de har inga naturliga forum för att träffa barn och unga.
- Man har politikerluncher som innebär att politiker kommer till skolorna där ungdomarna är. Det är ett bra sätt för att nå fram och uppfattningen är att luncherna är väldigt uppskattade bland både barn och vuxna. Tidigare hade man politikercafé.
- Barn- och utbildningsförvaltningen i Karlskoga har höga ambitioner men menar att det inte är så enkelt att få ungdomarna att säga vad de tycker och tänker. Att ungdomarna hela tiden byts ut och har olika intressen som snabbt förändras komplicerar det hela.
- Ungdomsråden har bjudits in till kommunfullmäktige.

- Folkhälsoförvaltningen har påbörjat en process för att bättre kunna nå barn och unga på sociala medier.

2.5 Hur får barn och unga återkoppling när de deltagit i dialog, samtal, enkäter etc?

Politiker

- Folkhälsönämnden har återkoppling efter budgetdiskussioner via tjänstemän. Vid de politikerluncher som nämnden deltar i ges återkoppling från tidigare mötet. Återkoppling från själva politikerluncherna ska inom kort ges i form av att dokumentation och information läggs ut på hemsidan.
- På politikerluncherna har ungdomarna ska ungdomarna ta med sig en lista med saker som de vill diskutera. Någon berättar om en gång då ungdomarna inte var förberedda alls, men lunchen blev jättebra ändå och ungdomarna förde fram många synpunkter. Frågorna som inte kan besvaras av politikerna själva förs vidare till berörd person.

Chefer

- Kommunstyrelsen i Degerfors har fått in en del medborgarförslag. Man menar dock att man behöver bli bättre på att svara snabbare och med ett lättare språk.
- Gymnasieförvaltningen genomför en brukarundersökning som är basen för deras arbete. Varje år ställs samma frågor och det görs en massa saker mellan åren.
- Politikerluncher genomförs i Karlskoga och Degerfors, och då kommer alla möjliga frågor upp. I Karlskoga ges återkoppling kommunfullmäktige. I Degerfors har istället ungdomsrådet bokat in sammanträden hos kultur- och utbildningsnämnden vid två tillfällen per år. Inget är rätt och fel, utan huvudsaken är att det blir en återkoppling. Man måste anpassa sig efter förutsättningarna i de olika kommunerna.

Verksamhetsnära personal

- Återkoppling av resultat från Liv och Hälsa Ung-undersökningen ges till skolorna. Folkhälsoförvaltningen har också gjort tobaksundersökningar, vilka man återkopplat genom att visa resultat på affischer. Vidare har man tagit fram en folder som beskriver vad barn förväntar sig av vuxna.
- Gymnasiets brukarundersökningar ska gå tillbaka till eleverna. Det råder dock en osäkerhet kring hur detta fungerar i praktiken.
- En person från Karlskoga har en känsla av att man generellt är dålig på att återkoppla till dem som har deltagit i olika undersökningar.
- Några menar att det är viktigt att återkoppla snabbt, de ungdomar som har lämnat synpunkter ska få veta vad som händer i ärendet. Risker är att beslutsprocesser tar så lång tid att unga hinner tappa suget. Av vikt är även att den som går ut för att genomföra någon form av dialog vet vad man vill ha och vad man ska använda informationen till, och att kommunicera vilket steg i delaktighetstrappan som man arbetar med. Vidare är det centralt att hålla isär medborgardialog och brukardialog, samt vilket uppdrag och roll politiker respektive tjänstemän har. Någon säger att

politikerluncherna förmodligen är en form av medborgardialog, men att det inte är säkert att alla är införstådda i det.

2.6 Sammanfattning Inflytande och delaktighet

Några personer i grupperna med politiker och verksamhetsnära personer säger att alla deras frågor berör barn. Några nämnder och förvaltningar lyfter mer specifika frågor som rör barn, såsom gruppstorlekar och bemötande i förskola och skola, planarbete inom samhällsbyggnadsförvaltningen, samt att barn ska få komma till tals inom Individ- och familjeomsorgen.

Barn och unga har många möjligheter att komma till tals i Karlskoga och Degerfors. Inom skolan finns formella råd såsom matråd, elevråd och skolråd. Det finns ungdomsråd i vardera kommunen och barn har även möjlighet att lämna medborgarförslag samt delta i så kallade politikerluncher. Ur brukarsynpunkt finns möjlighet att lämna åsikter genom skolenkäter. Vidare finns chans för unga att söka pengar till olika aktiviteter; i Degerfors kallas detta Snabba cash och i Karlskoga Ung peng. Att barns åsikter har betydelse är alla granskningsdeltagare överens om, till exempel menar man inom gymnasieskolan att barns åsikter gör skillnad varje dag. En av cheferna säger att det handlar om att hitta de frågor där barns åsikter kan göra skillnad. I övrigt försöker folkhälsonämnden styra sin verksamhet utifrån resultaten i enkätundersökningar.

Att hitta barn och unga för samtal är svårt enligt vissa och lätt enligt andra. Den verksamhetsnära personalen har barn och unga i sina verksamheter och har därmed lätt att föra dialog med dem. I övrigt nämns de att mer eller mindre formella forumen, såsom ungdomsråd, skolornas råd, brukarenkäterna samt politikerluncherna används för att träffa barn. Återkoppling ger man i Karlskoga genom bland annat politikerluncher och i Degerfors genom till exempel att ungdomsrådet besöker kultur- och utbildningsnämnden. Båda kommunerna ger även återkoppling av enkätundersökningar via skolorna. Bland både chefsgruppen och personalgruppen uppkommer synpunkter om att återkopplingen kan utvecklas.

3. Framtid

Under granskningen fick varje deltagare under en stund fundera över två frågor och därefter lämna en skriftlig avsiktsförklaring.

Frågorna var:

Vad krävs för att barns trygga uppväxtvillkor ska prioriteras i ledning och styrning samt för ökad delaktighet?

Ett förverkligande av ovanstående innebär följande ”att göra” för mig.

Här nedan redovisas en sammanfattning av de avsiktsförklaringar som gjordes.

3.1 Reflektioner utifrån avsiktsförklaringarna

Politiker

- Alla i den politiska ledningen måste ha förståelse för att det blir bra om vi fortsätter med det här arbetet. Det är viktigt inför framtiden, även om inte de unga vill gå med i ett politiskt parti, så kanske det väcker en tanke.

- En förutsättning för att kunna avsätta resurser är att skapa en samsyn. I Karlskoga behöver man bli bättre på att lyssna på barn, och alla nämnder behöver gå ut i verksamheterna.
- Att personer som är födda utanför Sverige ska kunna komma in i samhället, är ett fokus för Karlskoga.
- Från Degerfors sida menar man att det är viktigt att barnrättsperspektivet blir en naturlig del i styrmodellen. Förbättring är möjlig, inte minst från den person som lyfter detta.
- Att hitta former för att få med barn och unga, och att få dem att verkligen vilja vara med, är ett fokus från kultur- och föreningsnämnden i Karlskoga. Ett viktigt arbete är att se till att nämnden uppnår enighet i att prioritera resurser.
- Barn- och utbildningsnämnden i Karlskoga vill lyssna och få mer kunskap, samarbeta mer, ha mer föräldramedverkan, samt arbeta för att alla ska kunna vara trygga. Den egna nämnden kan tillstyrka kompetensutveckling och resurser.
- Även om de inte har ”badat in pengar” under de år som gått sedan den förra granskningen gjordes 2009 så upplever en person att de har gått vidare och visat att det går att göra mycket inom de ramar som finns.
- Samarbete mellan Karlskoga och Degerfors fungerar oftast, men de kan bli ännu bättre på att samarbeta kring förebyggande åtgärder för barn. Det borde ge mycket för framtiden, inte minst för barnen och föräldrarna själva, tror en politiker från Degerfors. Att fokusera på de medel och resurser som man har istället för på det man inte har är ett annat förslag från samma person. Samarbete lyfts även av andra som en springande punkt.

Chefer

- Fokus på den ojämlika hälsan och på ökad samverkan, menar folkhälsoförvaltningen. Det finns en utvecklat arbetssätt med tvärssektoriella nätverk och där är det viktigt att alla frågor når ut i förvaltningarna.
- Kunskapsspridning bör prioriteras i Degerfors, så att alla inom kommunen får en ökad kompetens om barnkonventionen.
- Att fortsätta det arbete som pågår, är en önskan från en person.
- Jämställdhet och utveckling av dialoger med barn är viktiga frågor för samhällsbyggnadsförvaltningen i Karlskoga. Utvecklat samarbete likaså.
- Alla unga ska tro på sig själva och på sin egen drivkraft. De barn som inte når gymnasiekompetens ska ha chans att göra något annat.
- För socialförvaltningen i Degerfors är en viktig fråga för framtiden att se till att alla barn ska känna till sina rättigheter. Kanske kan en utbildning i barnkonventionen för barn genomföras?

- För att kunna växa som samhällsmedborgare så måste man engagera sig, menar barn- och utbildningsförvaltningen i Karlskoga. För att få en kraftfull individ så behöver man också stärka de delar som gör att man känner ansvar, och inte bara fokusera på att barn har en massa rättigheter. Det handlar om att stärka självkänslan och känslan av att barnet betyder något i ett sammanhang, så att inte barnen blir ett offer för olika omständigheter.
- Folkhälsoförvaltningen har ett forskningsprojekt, Kompetenta familjer, och i det har man mycket diskussioner kring de resultat som framkommer när forskarna är ute och intervjuar barn. Till projektet är en förvaltningsövergripande styrgrupp knuten, och intervjuresultaten ger dem verktyg att kunna göra prioriteringar utifrån vad barnen själva tycker att de ska göra. Och där kommer ju delaktigheten in.

Verksamhetsnära personal

- Alla förskolor och skolor i Karlskoga ska vara fullt tillgängliga för alla personer, är en förhoppning. De punkter som kommit fram i den inventering som gjorts ska åtgärdas av respektive förvaltning.
- Barnrättsfrågorna måste ständigt finnas på agendan inom kommunal verksamhet.
- Inom skolan i Degerfors ser man utvecklingspotential kring likabehandlingsplaner och samverkan. Det finns behov av ett ständigt utvecklingsarbete menar man.
- Skolan i Karlskoga lyfter att det viktigt att ha mål och syfte med arbetet. De forum som finns behöver förtydligas och, liksom förväntningarna på dem. Sen ska man försöka hitta möjligheter för att ha en dialog med unga, och ta reda på hur man ska få reda på vad varje unge tänker, hur de mår, vad det vill och så vidare. Samverkan är nödvändig; att man hjälps åt är en förutsättning för att hinna med allt.
- Den gemensamma gymnasieskolan pratar om fortsatt inflytande som ett huvudmål, samt ett tydligt samarbete.
- Samhällsbyggnadsförvaltningen tycker att de är lite bortskämda med att ha en folkhälsoförvaltning som tar mycket ansvar för barnrättsfrågorna. Checklistan behöver utvecklas anser man.
- Mycket har hänt de senaste åren inom individ- och familjeomsorgen i Karlskoga. De vill fortsätta ha en ständig utveckling, och det är viktigt att den röda tråden fortsätter ända ner på verksamhetsnivå. Man skulle även vilja ha en familjecentral.
- För folkhälsoförvaltningen handlar det mycket om att utveckla kunskap om vilka behov som finns, för att använda det som en vägledning i utvecklingsarbetet. Lokal samverkan, regional och nationell samverkan angeläget.
- Politiken måste ha ett långsiktigt perspektiv, och se att alla kan vara delaktiga oavsett ålder. Inte bara för att det är politiskt korrekt att arbeta med delaktighet just nu.
- Att få in ensamkommande barn i föreningar eller andra politiska situationer är en jätteutmaning i Karlskoga. Om man inte lyckas med detta finns risk att motsättningar skapas.

3.2 Sammanfattning Framtid

Alla grupper tar i mångt och mycket upp samma områden när det gäller vad de tycker att kommunerna bör prioritera för att ge alla barn trygga uppväxtvillkor. Att skapa bättre möjligheter till delaktighet och inflytande är det som absolut flest personer tar upp, och därmed ett tydligt fokusområde i Karlskoga och Degerfors. Tydliga mål och strategier, långsiktighet, samt bättre analys och återkoppling är andra exempel på områden som flera tagit upp i sina avsiktsförklaringar. Förbättring av checklistan är en annan punkt som enligt några av granskningsdeltagarna kan förbättras. Några i politikergruppen lyfter även att barnens föräldrar är mycket viktiga i arbetet, att föräldrarna mår bra och är trygga i sin roll.

För att uppnå förbättring av de områden som tagits upp i avsiktsförklaringarna säger många av politikerna, cheferna och personalen att de ska lyfta barnrättsfrågorna och att alltid framhålla barnperspektivet i olika konstellationer; till exempel genom att informera, tydliggöra, rapportera eller att efterfråga information/uppföljning. I övrigt är samverkan och samsyn på frågorna något som flera vill sträva efter att utveckla, liksom att erbjuda utbildning till vuxna. I stort lyfter de tre granskningsgrupperna samma saker, även om personalgruppen i högre grad än det andra två grupperna, tar upp frågor som är lite mer verksamhetsnära.